

50 éves Romániában a felsőfokú könyvtártudományi oktatás

Corneliu DIMA-DRĂGAN

A bukaresti egyetem rk. tanárának lapunk számára irt cikkét (L'enseignement bibliologique universitaire en Roumanie. Un demi-siècle d'existence et de développement) KÖVENDI Dénes fordította.

1864-től számíthatjuk Romániában az országos könyvtári rendszer kialakulását. A rendszer fejlődése egyre sürgetőbbé tette a könyvtárosok szakképzéséről való gondoskodást. Már a századfordulón felmerült az a gondolat, hogy az Állami Levéltár mellett Paleográfiai Intézetet létesítsenek, s ebben a történelem segédtudományai mellett a könyvtártudományt is tanítani fogják.

A LEVÉLTÁRI ÉS PALEOGRÁFIAI FŐISKOLA

Az elgondolás azonban csak negyedszázaddal később valósult meg. 1924-ben alakult meg a Levéltári és Paleográfiai Főiskola, s 1925-ben nyílt meg ennek Bibliológiai Tagozata. A tagozat vezetője Alexandru-Sadi IONESCU (1) lett, a Román Tudományos Akadémia könyvtárosa. 1925. december 10-én kezdte meg könyvtártudományi előadásait, amelyeket a Főiskola hallgatóin kívül a legfontosabb bukaresti könyvtárak munkatársai is látogattak. A következő tanévben átfogó bibliográfiai tananyaggal akarta bővíteni a képzés tartalmát - hirtelen halála azonban évekre megbénította az alig megalakult Bibliológiai Tagozat működését.

Csak 1929 januárjában indult meg újra a főiskolán a könyvtártudományi képzés. Az előadó Nicolas GEORGESCU-TISTU (2) lett. A Főiskolán általa kialakított könyvtártudományi képzés három fő tantárgya: bibliológia (lényegében: könyvtörténet), könyvtártan (könyvtári törvények és könyvtárszervezet), bibliográfia. - A végzett növendékek szakdolgozat és gyakorlati vizsga (az ETO konkrét alkalmazása) alapján kaptak oklevelet.

1939-től Maria DUMITRESCU (3) vezette a könyvtártudományi oktatást a Főiskolán, egészen az intézmény megszűnéséig (1950).

A BUKARESTI EGYETEM

Az egyetemen is Georgescu-Tistu professzor vezette be a könyvtártudományi oktatást. Mielőtt a bibliológia hivatalosan is tantárgy lett volna a bölcsészettudományi karon, ő már évek óta tartott it rendszeres bibliológiai előadássorozatot. Azóta - változó szervezeti formák között - megszakítás nélkül folyik a könyvtártudomány oktatása a bukaresti egyetemen.

Ez a könyvtártudományi oktatás az első két évtizedben (1932-1952) teljesen tájékoztató jellegű volt; előterében a könyvtörténet, a bibliográfia és a szellemi munka technikája állott. Az előadások anyagát három sokszorosított kiadvány foglalta össze: Bibliológia (1946), A szellemi munka (1947), Az írás és a könyv (1948). Georgescu-Tistu vetette meg az egyetemen a Könyvtártudományi Szeminárium alapjait is; a Szeminárium szakkönyvtárral és saját kiadvánnyal (Scriptum, 1943) rendelkezett. Bibliológiai Kört is szervezett, amely minden fővárosi szakember előtt nyitva állott.

1960 után fakultatív tárgyként szervezték újjá az egyetemen a könyvtártudományi oktatást - előbb a román nyelv és irodalomtudományi kar hallgatói, majd interdiszciplináris tantárgyként az egyetem bármely karának hallgatói számára. A tanszéket 1960-1969 között Mircea TOMESCU (4), 1969-1972 között pedig Dan SIMONESCU (5) vezette, majd 1972 óta e sorok írója.

Jelenleg a bibliológia előadása (amelyet szeminárium egészít ki) valamennyi kar utolsó éves hallgatóinak szól. Egységes szerkezetű tantárgy - ez biztosítja interdiszciplináris jellegét -, de négy részre tagolódik. Ezek:

1. könyvtártan (bibliothéconomie); azoknak az ismereteknek és szabályoknak az együttese, amelyek tárgya a dokumentáció előállítása, gyűjtése és szervezése, a gyűjtemények hozzáférhetővé tételének módszerei, a kapcsolatok a tényleges vagy potenciális olvasókkal, az emberi művelődés valamennyi korszakában felhalmozott szellemi örökség megőrzése és továbbadása;
2. bibliográfia, vagyis a könyvekben és egyéb fajta dokumentumokban rögzített ismeretek megszervezésének és szétszűrésének tudománya;
3. a szellemi munka technikája mint a tanulást, a kutatást és a szellemi alkotómunkát irányító szabályok és módszerek együttese;
4. bibliofília, amelyen az írás, a könyv és mindenekelőtt a könyvtárak történetét értjük.

A bibliológia mint interdiszciplináris tudomány és az egyes szakterületek közötti módszertani kapcsolat fejeződik ki a diplomamunka jelleében; ennek tárgya ugyanis mindig a bibliológia alkalmazása egy bizonyos szakterületre.

A korszerű felsőoktatás parancsolóan követeli, hogy a kutatómunkát és a gyakorlati tevékenységet szervesen építsük be az oktatási folyamatba. Ennek érdekében egy idő óta a fakultatív bibliológiai oktatást az első évfolyamon "termelési gyakorlat" előzi meg (valamelyik nagykönyvtárban). Tervezzük olyan bibliológiai szeminárium szervezését is, amely az egyes évfolyamok tematikájához igazodik. A folyó tanévben egyhetes termelési gyakorlattal kombinált szemináriumot is szervezünk; ennek keretében - szorosan együttműködve az Egyetemi Számítóközponttal - a számítógép információtárolásra és hasznosításra való alkalmazásának, valamint a könyvtári szolgáltatások gépesítésének időszerű problémáival foglalkozunk.

Az egyetemi bibliológiai oktatás saját kiadványsorozattal is rendelkezik. Ez a *Studia Bibliologica* (első kötete 1965-ben jelent meg), amely nemcsak az oktatók írásait közli, hanem nagy teret szentel a hallgatók munkáinak is, részleteket közölve a legértékesebb szemináriumi vagy évfolyamdolgozatokból, diplomamunkákból.

A román nyelv- és irodalomtudományi karon magasabb képesítést is lehet szerezni ezen a szakterületen, könyvtár- és tájékoztatástudományi doktorátus formájában. Ez a munka Simonescu professzor irányításával folyik.

A KOLOZSVÁRI EGYETEM

A kolozsvári egyetem bölcsészettudományi karán 1932-ben szervezték meg az "általános bibliológia" oktatását; ezzel a feladattal rendkívüli tanári minőségben Joachim GRĂCIUN-t (6), a kiváló bibliográfust bízták meg.

Az oktatás megindulásakor a tananyag négy részre tagolódott: Bibliográfia; könyvtártan; általános bibliológia (egyetemes könyv- és írástörténet); román bibliológia (román könyv- és írástörténet). Az oktatómunka termékei közé tartozik egy értékes kiadványsorozat is, a *Bibliotheca Bibliologica*, amely 15 bibliográfiát és 4 bibliológiai tanulmányt tartalmaz.

1943-ban a bibliológiai képzést "a román történetírás és segédtudományai" néven szervezett tanszék feladatkörébe utalták. Ma is ebben a keretben folyik az oktatás.

ÖSSZEGEZÉS

A román felsőfoku könyvtártudományi oktatás, fennállásának fél évszázada alatt, többféle didaktikai modellt alakított ki. Mindegyikük a könyvtárosi hivatás valamilyen koncepcióját tükrözi. Leginkább életképesnek a "könyvtáros-tanár" formula, a kétféle tevékenység szintézise bizonyult; ez felel meg legjobban a román bibliológia hagyományainak. Elvégre a könyvtárban dolgozó szakemberek több mint 80%-a eredetileg pedagógiai képesítést szerzett. Főként a román nyelv és irodalom, valamely idegen nyelv vagy más humán tárgy tanárai ezek. A nagykönyvtárak, valamint a tájékoztatási központok munkatársai között - a dolog természetéből kifolyólag - a reál tárgyak tanáraival, valamint más felsőfoku képesítésű szakemberekkel (jogászokkal, mérnökökkel, orvosokkal) is találkozunk.

A könyvtáros-tanári modell érvényesülését jelzi a könyvtártudományi tárgyak oktatásának bevezetése a filológiai jellegű karokon, kötelező tárgyként, különféle könyvtárakban eltöltendő kéthónapos gyakorlattal kiegészítve. Emellett megmarad a fakultatív könyvtártudományi oktatás is a román nyelv- és irodalomtudományi kar utolsó évfolyamán.

Előtérbe kerül a posztgraduális (az egyetemi diploma megszerzését követő) könyvtártudományi szakosító képzés is, azoknak a könyvtári és tájékoztatási dolgozóknak a számára, akik más jellegű felsőfoku szakképesítés birtokában kerültek ebbe a munkakörbe. - A felsőfoku szakmai képzés új irányzatát jelzi végül a könyvtártudomány egyre nyilvánvalóbb interdiszciplináris jellege.

Ezekben foglalhattuk össze a román egyetemeken folyó könyvtártudományi képzés jelenlegi helyzetét és fejlődésének lehetőségeit - fél évszázad hagyományainak és tapasztalatainak eredményeit.

JEGYZETEK

1. Alexandru-Sadi IONESCU (1873-1926) Franciaországban született, Bukarestben végezte az egyetemet. 1902 óta dolgozott a Tudományos Akadémia Könyvtárában. Ő vezette be Romániában az ETO alkalmazását; 1908-ban megindított "Bibliografia economică română" c. folyóiratában ismertette és propagálta a rendszert, amelyre 1915-től kezdve át is állította az Akadémiai Könyvtár katalógusait. Állandó munkatársa volt a brüsszeli Institut International de Bibliographie-nek.
2. Nicolas GEORGESCU-TISTU (1904-1972) a bukaresti egyetem elvégzése után Párizsban, az École des Chartes és az École Nationale Supérieure des Bibliothécaires növendékeként képezte tovább magát, s dolgozott az Institut International de Bibliographie-ben is, P. Otlet irányításával. A román irodalomtörténetnek is nagy szolgálatot tett Bibliografia literară română c. kézikönyvével (1932). Ő szerkesztette az első román könyvtártudományi szakszótárat.
3. Maria DUMITRESCU (1904-1969) bukaresti egyetemi tanulmányai után szintén Párizsban tanult tovább (École de Hautes Études; École des Chartes), 1927-1931 között. A bukaresti Állami Levéltár Könyvtárának igazgatója lett (1931-1939), majd a Levéltári és Paleográfiai Főiskola tanára, végül pedig az Országos Könyvtári Igazgatóság tudományos igazgatója.
4. Mircea TOMESCU (1916-1969), Georgescu-Tistu tanítványa - a Közpon-ti Könyvtár igazgatója - volt a könyvtártudományi kutatások legnagyobb hatású szervezője a II. világháború utáni időszakban.
5. Dan SIMONESCU (1902-) Ioan Bianu és Ionescu óta a román könyvtár-tudomány legkiemelkedőbb alakja. Sokoldalú tevékenységet fejt ki a latin filológia, az irodalomtörténet és a folklór, valamint középkori és modern szövegek kiadása terén. Neki köszönhetjük a monumentális román retrospektív bibliográfia, a Bibliografia românească veche (1508-1830) két utolsó (III., IV.) kötetét. Fél évszázados munkásságának gyümölcse 400-nál több, általa írt vagy szerkesztett könyv, ill. cikk.
6. Ioachim GRĂCIUN (1894-1971), Ionescu professzor volt tanítványa, maga írja le a tanszék megalakulásának történetét "Emlékek és adatok a kolozsvári könyvtártudományi oktatás megindulásáról" c. önéletrajzi jelle-gű tanulmányában (Cîteva amintiri și precizări despre începuturile bibliologiei la Cluj. = Studia Bibliologica. 2.vol. 31-145.p.).